

**O`ZBEKSTAN RESPUBLIKASI XALIQ BILIMLENDIRIW
MINISTRILIGI**

**A`JINIYAZ ATINDAG`I NO`KIS MA`MLEKETLIK
PEDAGOGIKALIQ INSTITUTI**

«Pedagogika» fakulteti

«Muzikalıq ta`lim» kafedrası

Shifri: 5141000 Ta`lim bag`darının`

«Pedagogikalıq texnologiya» sabag`ının`
lektsiya toplanı

S. Romanova

No`kis 2011-2012

16 saatliq lektsiya temalar:

1. Kirisiw.
2. Muzika o'qitiwshisinin' jan'a ped.texnologiyasinin' ilimiy teoriyaliq tiykarlari.
3. Oyimli texnologiyalar
4. Kritikaliq pikirlerdi o'stiriwshi aktiv metodlar.
5. O'qiw protsesin tezletiwshi texnologiya.
6. O'qitiwdi individuallastiriw texnologiyasi
7. Dasturlestirilgen oqitiw texnologiyasi
8. Oqiw protsessi

Reje:

1. Jan'a ped. texnologiya da'wir talabi.
2. Ped.texnologiyani' ilimiy tiykarlari.
 - A) Ped.texnologiyani' terminlik tu'siniklari;
 - B) Innovatsion jumistin' tiykar' i maqseti ha'm waziypalari.

Tayanish tu'sinikler: innovatsion, [modifikatsiya](#), shaxs,

Respublikamiz g'arezsizligin qolg'a alg'andan keyin eldin' puqaralarin bilimli, jetisken, barkamal, salamat awlat etip qaldiriw siyaqli Erkin ideyalar payda boldi.

«SHaxs» tu'sinigi milliy ta'lim modifikatsiyani' forma ha'm kelbetinde ayriqsha ahmietke iye bolip sabaqqa zamanagoy talaplar tiykarinda jandasiwdi talap etedi.

SHaxsdi tarbiyalaw, «Ta'lim tuwrali» nizamda ha'm «Kadrlar tayarlaw milliy dastu'ri»inde Respublika ta'lim jetekshilerine quramali waziypani jukleydi. Bu'l waziypani a'melge asiriw protsessi oqiwshilardi oqitiwg'a jan'asha qatnasta, oqitiwshilardi o'z ka'sibine ha'm basqalarg'a jan'a ta'lim aliwshilarg'a ku'shli talap penen qatnasta boliwi talap etedi. Pedagogikaliq protsesstin' eskirip qalg'an texnologiyasin jan'alaw, zamanagoy mektepke dawir talaplari tiykarinda qatnasiw, sabaqqa bolsa jan'a usillardin' proektin usiniw tiykar' i waziypalardan birine aylang'an.

Jan'a ped. texnologiyani' unamli ta'repi, zaman sinag' inan otip, interaktiv sabaqtin' sipat ha'm na'tijesin o'siriwde kerikli protsess ekenligi belgili bolip atir.

Ped.tex-n' payda boliwinda J.G'.Ywldoshev, N.N.Azizxujaeva, M.Ochilov, M.Saidahmedov, W.Tolipovlar o'z metodikaliq ilimiy miynetlerin sin'dirgen.

Ped.texnologiyani' jan'a interaktiv metodlar ja'rdeminde sabaq o'tiwden maqset oqiwshinin' zerikpewi, tu'sine aliwi waqitin u'nemlew, qisqa tu'sindiriw h.t.b.

Oqitiwshinin' pedagogikaliq sheberligi, so'ylesiw ma'deniyati, soylew diktsiyasin tuwrig'i, qatnasiq sheberliginin' talaba, oqiwshilarg'a ta'siri, pedagogikaliq soylew texnikasina iye bolg'an da'rejeleri o'z gezeginde jan'a qatnasiq texnologiyag'a tiykarlang'an jag'dayda a'melge asiriladi.

Bu'l protsess oqitiwshi jumisi ha'm metodlarinin' ha'r qiyli ko'rinishleri arqali a'melge asiriladi. Pedagogikaliq islerdin' ko'rinishleri, formalari oqitiwshinin' talaplari tiykarinda lektsiya, a'meliy sabaqlar dawaminda sa'wbet, gurrin', debat, analizlew sabaqlarinda ko'rinedi.

«Texnologiya» - grekshe tilden alinip techne – iskusstvo, logos- sheberlik degen ma'nini an'latadi. Ped. texnologiya atamasi oqitiw, ta'lim beriw protsessindegi pedagogikaliq sheberlik, iskusstvo dep tu'siniw mumkin.

Ha'r qanday sabaqti otiwde texnikaliq protsesstin' jaqsi na'tiyje beriw aldinnan teren' rejelestiriw ha'm a'melge asiriw onin' barlig'ina baylanisli.

Jan'a ped.texnologiyag'a qaray otirip, talabanin' bilim aliwdag'i erkinligin osiriw, Erkin isin , oqiwin sholkemlestiriw joli menen til ha'm soylew, ta'lim na'tiyjeliligine erisiw, rawajlandiriwshi ta'lim maqsetin juzege shig'ariw, oqiwshilardin' jeke oqip u'yreniwin ta'minlew mumkin. Sondag'ana, oqitiwshi ozinin' bilimi ha'm soylew ma'deniyatin qalay ekenliginen kelip shig'ip pa'nnin' ha'r turli tarawlari boyinsha bilimin ja'nede asiriw ushin xizmet etetug'in ta'lim mazmunin izleydi, bilimlerde ozlestiriw ushin lektsiya yamasa a'meliy sabaklarinda tartisiw, debat, sawbetler alip bariwdin' o'zi ushin qolay jollarin tan'laydi.

Pedagogikaliq texnologiya dizimi, izbe izlik, o'zara baylanislilik bir pu'tkillikti saqlawdi na'zerde tu'tadi.

2 tema. Muzika oqitiwshisinin' jan'a ped texnologiyaliq talabi, ilimiy teoriyaliq tiykarlari.

Reje:

1. Ped. texnologiyenin' da'wamiyig'i.
2. Oqitiwshi ha'm oqiwshi talaplari.
3. Muzika oqitiwshisinin' innovatsion sabaq otiw protsessii.
4. Jan'a ped.texnologiyaliq usillari.

Tayanish tu'sinikler: innovatsion, modifikatsiya, mimika, diktsiya. saniyat, shaxs.

Ta'lim dizimi, mazmuni ha'm onin' ta'rkibin ken'eytiw, teren'lestiriw, ayniqsa, ta'lim mazmuninda tek bilim, ko'nlikpe ha'm ta'jiriybe emes balki uliwmainanliqti, madeniyatti qurawshi-tvorchestvoliq xa'reket ta'jiriybesi, do'gerek atirapqa mu'na'sebetlerin de kiritiw ideyasi ku'n ta'rtibinde ko'ndelen' etip qoyildi.

Bul ideyani biz sotsial turmistin' to'mendegi komponentlerin ju'zege shig'ariwi mumkin: - jumis tu'rleri (a'meliy, sotsial, ruwxiy),

- sotsial sana formalari (a'dep, saniyat, filosofiya, pa'n h.t.b.),
- sotsial mu'na'sebetler dizimi (ideyalogiyaliq),
- sotsial ha'm tabiyg'iy barliq (keyingi awlatlarga miyras qaldirilg'an bayliqlar).

Sabaq protsessinda, ta'lim ta'rbiyada oqiwshi tiykarg'i xa'reketlendiriwshi kush, ta'lim protsessinin' sub`ekti boliwi kerek, yag'niy oqiw, u'yreniw oqiwshi moynina jukleniwi kerek.

Mug'allim waziypasi bolsa oqitiwdan oqitiwdi u'yreniwge, bilim beriwden oqiwshilardin' bilimlerin Erkin iyellewlerine ko'meklesiwden turiwi kerek. Ol oqiwshig'a itimal tuwdiriw, mumkinshilik jaratiwi ha'm oni jawapgershiligin seze aliwg'a jollawi kerek.

Ha'r bir sabaq aldina ta'lim, tarbiyaliq ha'm rawajlandiriwshi, yag'niy bir biri menen baylanista bolg'an maqsetler qoyiladi.

Oqitiwshi lektsiya yamasa sabaqqa texnologiyaliq ha'm metodikaliq ta'repden tayarlaw, aqil rawajlang'anliq, oqitiwdi jaqsilaw, jan'a oqitiw texnologiyasi menen qurallandiriw protsessi uzaq ha'm tinimsiz izleniwlerdi talap etedi. Sonin'day, muzika oqitiwshisinda muzika iskusstvosin balalarg'a u'yretiw menen birge ta'rbiyalawda jan'a qulay metodlardi izlep taniwi ha'mde bul metodlardi jan'alap o'mirlik tsikllardi o'zgeriwi arqali oqitiw, ta'lim aliw protsessi jan'alanadi.

Oqitiwshi ha'r bir muzika yamasa shig'armani analizlaydi, u'yretiwdin' an'sat sheshimlerin oylap tabadi, bir na'rsege salistiradi, dodalaydi. Qosiqdag'i obrazlardi salistirip, so'z ha'm muzika ma'nislerin dodalaydi. Sol menen birge shayir ha'm kompozitorlar tvorchestvosin o'mirlik siyasiy turmis dawir waqiyalarin sol menen birge ha'm muzika, qosiq tariyx, tvorchestvo, kompozitorlar avtobiografiyasi, teoriya tuwrali tu'sinikke bir waqittin' o'zinde iye boladi, bul bolsa balag'a tez sin'edi. Ha'mde bul shig'arma tuwrali oqiwshi pikirin esitiw, olardin' analizleri, uqsatiwlarin tin'lap baxalap bariladi.

Pedagogikaliq jetiskenlikтин' siri qollap atirg'an texnologiyalarda emes balki pedagog ta'rbiyashi sipatında, sheberliginde oqitiwshilar qa'libine jol taba aliwında ko'rinedi. Sebebi insanliq o'zgeshelikleri, ruwxiy sezimlerge tola mu'nasebetleri pedagogikaliq qatnasi ha'm sheberligini ornin basa almaydi.

Muzika sabag'ında shig'armani barliq ta'rbiyaliq ahmieti, sezimleri menen esitedi, ko'z aldina keltiredi, ruwxiy aziq, ta'lim aladi.

Muzika oqitiwshisi yamasa ha'r qanday kasip iyesi, ha'r qiyli pa'n oqitiwshisi boliwina qaramay o'z sabag'ina miyir menen qatnassa, onin' pu'tkil siri usilların teren' iyelleydi, sol menen birge o'z-o'zini an'laydi, sol saha boyinsha kamal tabadi.

Oqitiwshi kimni o'stirse, ta'rbiyalasa o'zi de osedi, u'lkeyedi, aqilliliq qa'bilieti qa'liplesedi.

Oqitiwshi ha'r bir shig'arma u'yretiwdesabaqliqta berilgen sotsial tapsirmalar ja'rdeminde oqitiwshi ha'm talabalardin' ha'r birin o'zi payda etiwge mumkinshilik jaratiw kerek.

Sabaqqa oqiwshi yamasa oqitiwsha ta'repinen shig'arma mazmunin qayta aytiwi, yag'niy qaytalaw usillari ha'm boliwi mumkin. Bunday usil, bilimdi bekkemlewge ja'rdem beredi. Oqitiwshi muzika yamasa qosiqti qiytalap balalarg'a u'yretiwde zeriktirip qoymawi balki qosiq u'yretiw da'waminda qosiq mazmuni, avtori, tariyxiy ko'rinisin aytip u'yretip qiziqтира aliwi oqitiwshi qa'bilietine baylanisli.

Zamanagoy texnologiya tuwrali so'zimizdi dawam ettire otirip onin' jaqsi ta'repleri o'zine say ozgeshelikleri metodikalik bag'itlarin aniqlap tu'sinip aliwimizg'a tuwri keledi.

Demek, - Sabaqti aldina qoyg'an tiykarg'i maselesi ha'm tarawi.

- Jan'a pedagogikalik texnologiyandin' tu'sinik ha'm aniqlamasi.
- Izertlewshiler ta'jiriybeleri tiykarinda jazilg'an pedagogikalik texnologiya tuwrali izertlew jumislari.
- Jan'a ped.texnologiya sabag'inda oqitiwshi usillarinda soylew ma'deniyatin orni.
- Pedagogika tariyxinda bilimge, soylew ma'deniyatina bolg'an talap.
- Oqiwshilardi tin'law kerek emes balki oqitiw kerek.
- Oqitiwdin' da'wir talabi.
- MTS talaplari reje ha'm mazmuni

Sabaq otiw protsessinda ha'r tu'rli metodlar ko'beyip ketedi. Bunda sabaqta otirip atirg'an shig'arma yamasa qosiqtin' ko'rkenmligi, go'zallig'i ko'rinmey qaladi. Bul kemshilikni aldin alip oqitiwshi metodi tuwri tan'lap biliwi kerek.

Oqitiwshi mimikalar, irg'aqlar, diktsiyalardan tuwri paydalana aliwi qosiq irg'ag'ina, so'z qatarlarina, go'zzal qosiq shig'ara aliwda hamde tin'lawshig'a jetkere aliwda oqiwshilarg'a jaqsi, tuwri sin'iwine ku'shli ped.texnologiya, pedagogik sheberlikni talap etedi.

3-Tema. **Oyinli texnologiyalar**

Reje:

1. Oqiw sabaqlarin proektlawdin' duzilisi
2. Oyinlardin' o'zine say o'zgeshelikleri.
3. Oyinlardin' ta'rbiyalik maqseti.

4. Pedagogikaliq protsessti sho'lkemlestiriv.

Tayanish tu'sinikler: innovatsion, modifikatsiya, mimika, diktsiya.

Temanin' ati, axborot resurslari, qurallari, sabaqliq, o'qiw qollanbasi, o'qitiwsh individual qurilmalari, kompyuterge kirgen o'qiw materiallari; o'qitiwdin' zamanagoyyn avtomatlastirilg'an kompyuter dizimlari, multimedio h.t.b.

1. Temanin' maqseti ha'm mazmuni (o'qitiwshinin' maqseti sipatinda maqset ha'm temanin' kerek ma'seleleri ko'rsetiledi) 1..., 2...,... .
2. Temanin' mazmunin' aniqlastirivshi maqsetler- yag'niy o'qiwshinin' maqsetleri sipatinda, o'qiw waziypalari-qadempleri: talabanin' ko'rinetug'in o'lshefli ha'reketleri formasinda, yag'niy test sorawlari, oqiw waziypasi, bo'legi, tapsirmasi formasinda aniqlanadi: 1., 2., 3., .. .
3. Aniqlastirilg'an maqsetlerdi test waziypalarina aylandiriv: 1., 2., 3.. .
4. O'qiw-o'qitiw protsesinda sabaq qanday o'tivi standartlastirilmaydi. O'qitiwshi o'z sheberligine qaray o'tkezedi. Pedagogikaliq texnologiyenin' qag'iydalari, o'qitiw printsiplaridan paydalanadi.
5. Oqiwshilar temani o'zlestirgenlik sipatin, yag'niy ta'limdin' rejelestirilgen na'tiyjesine erisilgenin bahalaw(test, jazba ha'm awizeki).

Ko'plegen izertlew na'tijelerinen kelip shig'ip oyin miynet ha'm oqiw menen birgeliktegi jumistin' tiykarg'i tu'rlerinen biri. Oyinda ha'r bir shaxs o'zini ko'rsetiw, o'z ornin tabiwi, o'zini-o'zi basqariw, o'zinin' mumkinshiliklerin a'melge asiriwdin' tiykarg'i bazasina tayanadi.

Oyin sotsial ta'jiriybelerdi sin'diriv ha'm qayta jaratiwg'a qaratilg'an jag'dayda, jumis tu'ri sipatinda belgilenedi ha'm onda shaxsdi o'z minezin basqariwi qa'liplesedi ha'm kamal tabadi. Oyin balanin' ishki sotsial du'nyasi sipatinda qaraydi. Oyinda insannin' o'mirde erise almag'an, asira almaytug'in qizig'iwlarin qiyal etip a'melge asiriwdag'i erkinligi sipatinda qaraydi. Oyin ha'r bir adamdin' jas o'zgesheligine qaramaydi.

Oyin to'mendegi funktsiyalardiorinlawg'a arnalg'an boladi;

- o'z mumkinshiliklerin a'melge asiniw,
- dodalawshiliq,
- analizlew,
- milletler ara qatnas,
- sotsiallasiv.

Oyinlar tvorchestvolig'i menen ajiralip turadi ha'm aktiv xarakterine iye boladi. Ol o'z-ara bellesiw, jarisiw formalarinda ko'rinedi.

Oyinda belgilengen maqsette shaxs o'zinin' subekt sipatinda o'z mumkinshiligin a'melge asirip ko'redi.

Oyinnan tu'sinikler, tema ha'm xa'tteki oqiw predmeti bolimini o'zlestiriwde oqitiw metodi ha'm mustaqil texnologiya sipatinda paydalanadi.

Oyin didaktikalig, a' desplilik, isti rawajlandiriwshi ha'm sotsiallastiriw maqsetlerinde qollaniladi.

Oyinnin' ta'rbiyalig maqseti (mustaqilliq) erkinlik sezimin ta'rbiyalaw ko'z qaralar, ruwxiy estetikaliq ha'm du'nyag'a ko'z qarasti rawajlandiriwdag'i birdemlikti, jamaag'a kirisip ketiw, mu'nasebetti ta'rbiyalawg'a qaratilg'an boladi.

Sotsiallastiriw oyinlari ja'miETTIN' belgili qa'g'iydalari, qadiriyatlarina shaqiriw, kerikli mumkinshiliklerine ko'nligiw, qa'liplesiw, sezimlerdi baqlaw, o'z-o'zin basqariw, qatnasiqqa u'yretiw ha'mde psixoterapiyani na'zerde tu'tadi.

Pedagogikalig protsessi sho'lkemlestiriwdin' bir qatar metodlari ha'm usillari ha'mde tu'rli formadag'i pedagogikalig oyinlar «oyinli pedagogik texnologiyalar»di sho'lkemlestiredi.

Pedagogikalig oyinlarda ta'limdin' pedagogikalig maqsetleri aniq etip qoyiladi.

Pedagogikalig oyinlar **tiykarinda** talabalardi oqiw jumisina jollawshi **oyinli usillar** ha'm waziypalardi ju'zege keltiriw kiredi.

Talabalaridin' oqiw protsessi shaxsiy individuallig'i sipatinda qabil qilinatu'g'in oqiw maqsetlerine an'li tu'rde qaratilg'an bolawi kerek.

Talabalaridin' oqiw protsessindag'i iyellegen bilimlerin, ka'siplik sheberligi ha'm ko'nlikpelerinen sezimdi qandiriw ha'm onnan qanish sezimin payda etiw kerek.

Bunday waziypalardi a'melge asiriwda oqitiw protsessina oyinli texnologiyalardan paydalaniw u'lken a'hmiETKE iye.

Oyinli texnologiyalarda oqitiwdin' aktiv metodlarinan paydalaniw, qatnasiqtin' demokratiyalig usili ju'tig'inan paydalaniwina xizmet etedi. Bu'l talaba ha'm oqiwshilardin' tvorchestvolig ku'shleri ha'm qa'biliETIN o'stiredi.

Onin' sabaqlarinda muzika oqitiwshisi onin' ko'rinishidagi sabaqlardi otiwi mumkin. Oqitiwshi sabaq otiwi da'waminda onin' qandayda bir basqishda o'tkeziledi. Maselen, Rolli oyin sabag'i, kontsert otkeziw oyini, tan'law, shig'iwlar, jamaa bolip qosiq aytisiw, kompozitorliq oyinlar h.t.b.

Bu'l oyinlar eski zamanimizda da juzeki otkezilgen ha'mde mektep, ta'rbiya waziypasin atqarg'an. Maselen, qaraqalpaq xaliqinin' qiz-jigitler aytisi, kesa alisiw

oyinlari h.t.b. Bul oyinlardajaslardin' soylew ma'deniyati, diktsiyasi, dawislari rawajlanip, qa'liplesip barg'an. Bunday oyinlardi qa'liplestiriw zamanagoy pedagoglardin' kerekli bazasi sipatinda aktual masele.

4-Tema. **Kritikaliq pikirlerdi ostiriwshi aktiv metodlar**

Reje:

1. Kritikaliq pikirlerdin' maqseti.
2. Kritikaliq pikirlerdin' oqiwshilar sana sezimlerinin' rawajlaniwina ta'siri.
3. Ilimpazlardin' texnologiyaliq usillarin ta'limde qollawı.

Tayanish tu'sinikler: innovatsion, modifikatsiya, mimika, diktsiya, pikirlew, kritika, reproduktiv.

Pikirlew- oqiw, jaziw, soylew ha'm esitiwge u'qsas protsess. Ol aktiv qulaylastiriwshi protsess bolip, onda o'zi de xaqiyqat tuwrali pikirlerdi qamtiydi.

Pikirlew maqsetten tisqarida payda etiliwshi ko'nlikpe emes. Bul belgili jas waqitinda tamamlang'an yamasa esden shiqqan waziypa da emes. Sonin'day kritikaliq pikirlewge alip baratwg'in jolda joq. Biraq kritikaliq pikirlewshilerdin' qa'liplesiwine ja'rdem beriwshi belgili oqiw mumkinshilikleri toplami bar. Onin' ushin;

- Talaba, oqiwshilarda pikirlew ushin mumkinshilikler jaratip beriw,
- ha'r qiyli ta'rbiyaliq ideya ha'm pikirlewdi qabillaw,
- talaba, oqiwshilardin' oqiw protsessindag'i aktivlig'in ta'minlew,
- oqiwshilardi uyatqa qalmawg'a isendiriw ha'm u'yretiw,
- ha'r bir oqiwshinin' kritikaliq pikirlewine iye ekenligine o'zlerine isenim sezimin oyatiw,
- kritikaliq pikirlew din' juzege keliwin qa'dirlew kerek.

Sol muna'sebet menen oqiwshilar:

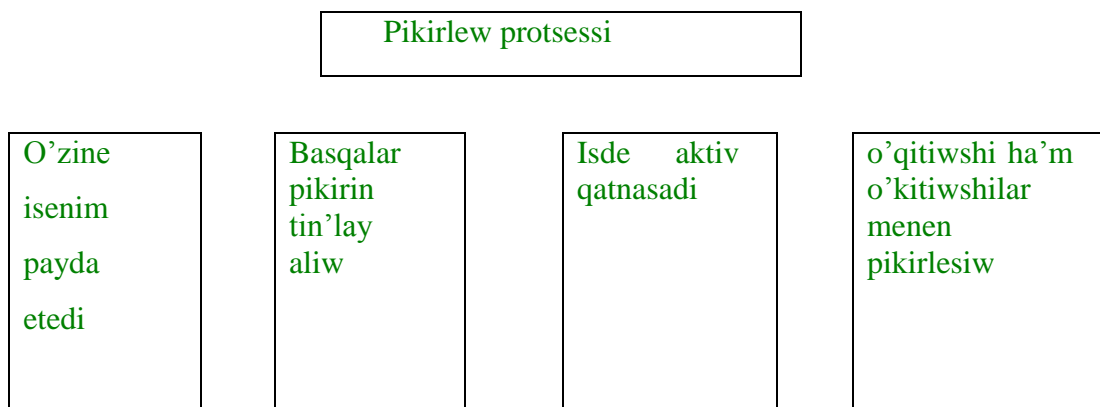
- * ozine isenimdi asiriw o'z pikirinni ha'mde ideyalarin qa'dirin tu'siniw;
- * o'qiw protsessinda aktiv qatnasiwg'a;
- * ha'r turli pikirlerdi diqqat menen esitiw;
- * o'zxukimin qa'liplestiriwge ha'mde onnan qaytiwg'a tayar turiw.

Kritikaliq pikirlewde erkinlik boliwi ushin oqiwshilar tuwri ha'm naduris pikirlerini aytiwi, olar tuwrali pikirlew, jumis islew ushin ruxsat aliwi kerek. Oqiwshilar jol qoyiliwi kerek bolg'an jag'daylardi an'lay alg'annan keyin, kritikaliq analizlawg'a aktiv kirisediler.

Aktivlik. Kritikaliq pikirlew talaba yamasa oqiwshilardi aktivligi menen baylanista. A'dette oqiwshilar passiv tin'lawshilar boladilar. Sebebi olarda oqitiwshi bilimine yamasa tekstda onin' bul bilimlari ko'rinip turg'an, sol sebepli olardin' bilim aliwlarina oqitiwshilar jawapker degen isenim qa'liplesip qalg'an. Oqiw protsessindag'i oqiwshilardin' aktiv qatnasi ha'm oqiwlarina o'zlerinin' jawapkerli ekenligine tayarlig'i kritikaliq pikirlewde ku'tilgen na'tijelardi beredi.

Oqiwshilardi pikirlewge, o'z ideyalari ha'm pikirleri menen o'z ara doslasiwg'a shaqiriw siyaqli pedagogikaliq qatnasiq olardin' aktivligin o'stiredi.

Erkin pikirler ta'wekkelshilikke tiykarlanadi. Oqiwshilardin' kritikaliq pikirlewlarin oqiwshilar ta'repinen qa'dirlengenligin tu'singen waqitta g'ana taran' jawapkershilik ha'm itibarg'a jarasa jawap qaytaradilar. Maselen, Muzika sabag'inda shig'armani oqiwshilar atqarg'an waqitta qosiq aytiw qag'iydalarina a'mel etip aytqanda bir birin esite biliwi qa'bilietin rawajlandiriw kerek. Keyinen olarda qosiqdag'i o'kiwshini aytip atirg'an qosig'i yamasa shertip atirg'an muzikasi du'ris yamasa nadu'ris ekenligin qay jerindegi kemshiliklerinkritikalap biliwi qa'biliyeti payda boladi. Bul oqiwshilardi kritikaliq pikirlewlari oqitiwshi ta'repinen bahalanadi. Bul bahalawdi o'z - ara pikir alisip olarg'a bahalaw mumkinshilikleri beriledi.

Ko'plegen ilimpazlar ped.texnologiya ma'selesinde ta'limdin' joqari da'rejeleri ushin de oqiwshilar xa'reketin sho'lkemlestiriw usillarin islep shig'ip atir.

Amerikalik ilimpazlar: R.Gane ha'm L.Briggslar pedagogikaliq texnologiya usilin sabaq o'tiwdin' to'mendegi formasin using'anlar. Sabaq o'tiwdin' bu'l usili jeke oqiw maqsetlerine erisiwge ha'mde pikirlewin onimli da'rejesin xoshametlewge qaratilg'an;

- 1) oqiwshinin' diqqatin jiynaw,
- 2) talabalarg'a sabaq mazmunin jetkeriw,
- 3) Kerekli bilimlerde esde qaldiriw ha'm ko'nlikpelerdi iyellew zarurligin tu'sindiriw,
- 4) Oqiwshida qizig'iw oyatip, xa'reket etiwge u'ndeytug'in oqiw materialin usiniw,

- 5) Oqiwshinin' jawab a'reketlerin maqullap, xoshametlew,
- 6) Talaba yamasa oqiwshi ozlestire alg'aninan tez xabardar boliw,
- 7) Talabanin' pikirlew protsessin basqariw, bilim ha'm ta'jiriybelerin bekkemlewdi xoshametlep bariw,
- 8) Oqiwshinin' xa'reketlerin qa'dirlew, baxalaw.

Angliya ilimpazi A.Romishevskiy pedagogik texnologiya metodinin' to'mendegishe variantin u'sinadi:

1. Kerekli bilimlerde g'ana jetkiziw.
2. Da'stlep reproductiv da'rejede ko'nlikpelerdi qa'liplestiriw.
3. Bala orinlaytu'g'in is xa'reketi bir pu'tkil ha'm bolimler boyinshi ko'rsetiw.
4. Ko'nlikpe payda etiwdi a'puayilastiriw (tapsirma yag'niy belgili muzika yamasa bir qosiqti taktlarg'a bolip ayttiriw)

5. Oqiwshinin' mustaqil orinlawinan xabar alip ha'mde oqiwshinin' isin maqullap, xoshametlep tu'riw.

Bu'l usulda biz ma'selen duwtar sabag'inda gruppaga bolingen kishi gruppaga balalarg'a qisqa waqit ishinde namani uyretiw ushin bir balag'a sherttirip, shertgenin kemsitpey, bolg'annan keyin, ja'ne bir balag'a sherttirimiz, balalardi o'zlerine bahalatip olardin' pikir esitemiz, xa'telerin o'rinlawg'a urinamiz.

1. Na'tijeli izertlew basqishqa o'tiw (awizeki tusindiriw).
2. Ha'r qiyli mashqalali jag'daylardi sho'lkemlestiriw, standartqa

kirmegen wa'ziypalardi orinlatiw.

3. Oqiwshi o'z jumisin analizlep, o'qitiwshi gruppaga menen qanday orinlag'anlig'in dodalap bariw.

Amerikalik ilimpaz F.S Keller jo'qari o'qiw o'rinlari ushin pedagogikalik texnologiya usulinin' individuallastirilg'an dizimin islep shiqti.

F.S Keller rejesinin' kerekli belgileri, 1) O'qiw materiali mazmunin (aldingi o'tilgen) talaba to'liq o'zlestirip aliwga erisiw. 2) Ha'r bir o'qiwshi talaba o'z o'zlestiriw tezligine qaray jeke islewi. 3) Lektsiyadan talabalarda motiv payda etiw ha'm massaliq jollandiriw ushin paydalaniw. 4) O'qiw axbo'ro'tin tusindiriw ushin baspadan shiqqan o'qiw qo'llanbalardan paydalani. 5) O'qiw materialin bo'limlerin o'zlestirgenin aniqlawda ja'rdemshi assistant, aspirant, studentler kushinen paydalaniw.

Pedagogikalik texnologiya metodinin' bul formada o'qitiwshi kursdi bir neshe bo'lim (modul)larga ajiratadi. A'dette bo'lim sani 15-20 dana bo'ladi. Ha'r bir talabaga qanday oqiw ushin qollanba beriledi, onda bo'lim temani uyreniw maqseti ko'rsetilgen

o'qiw jumisinin' belgili formalari usinilg'an, baqlaw ushin sawallar kompleksi keltirilgen bo'ladi. Islew ta'rtibin o'qiw formasin talabanin' o'zi tan'laydi. O'zlestirilgen bo'lim boyinsha imtihanni aldin ha'r bor talabani ja'rdemshi assistant o'qitiwshi islep shiqqan aniq talap miyzanlarga qaray o'tti-o'tpedi formada sinaqtan o'tkezedi.

Sinaqtan o'tpegen talaba ja'rdemshinin' usinisina qaray o'qiw materialin qo'simsha islep shig'adi. Sinaqtan o'tiw keyingi bolimge otiwge ruxsatnama esaplanadi.

Lektsiyalar sani az bir semestrde 6 dan aspaydi, olarg'a qatnasiw ma'jburiy emes.

Rossiya federatsiyasinda V.Guzeev integral pedagogikalik texnologiya usilin islep shiqti. Onin' tiykarig'I bo'limi: 1) Ta'limdin' ha'r bir ka'sip bo'yinsha rejelestirilgen juu'maqlari ko'p da'rejeli diagnostikalik ham de a'meller boyinsha o'rinlanatug'in o'qiw waziypalari formasinda beriledi. 2)Ta'lim protsesin dizilesi sabaqlar blogi fo'rmasinda birlestirilip, ta'lim mazmuni ushin birligin quraydi. 3) Jamaa o'qitiwdin' gruppalastiriw monitoringi tiyrkarinda sho'lkemlestiriwshi ta'limdin' ha'r bir iz aliwi alding'isinin' na'tiyjesine qaray rejelestiriledi. 4) Ta'lim protsesin basqariw ha'm o'qitiw kompyuterlerde amelge asiriladi.

Jo'qarida aytilg'an ta'limge innovatsion jandasiwdin' forma ha'm korinisleri ha'r qiyli degen juu'maq beredi.

5-Tema. **Oqitiw protsessin tezletiwshi texnologiya**

Reje:

1. Oqitiwdi tezletiwshi belgiler.
2. Oqitiwdi tezletiwdin' na'tiyjeli ko'rsetkishi.
3. Ta'lim maqsetlerine erisiw usillari ha'm maqsetine erisilgenligin bahalaw

Tayanish tu'sinikler: innovatsion, modifikatsiya, mimika, diktsiya, pikirlew, anketa, debat, ekvalent, analogiya, monitoring

Bul texnologiyani Viktor SHatalov islep shiqti ha'm ta'lim sistemasina u'sindi. Onin' mo'ljeli ha'm maqseti:

1. bilim, ta'jiriybe ham ko'nlikpelerdi rawajlandiriw.
2. Ha'r qanday individual o'zgesheliklerge iye bolg'anba'rshe balalardi oqitiwdi tezlestiriw.
3. Oqitiwdi tezletiwde oqitiwshi belgili waqit ishinde ba'rshe rejelestirilgen sabaqti tolig'i menen o'zlestiriw zarur.

En' da'slep oqitiwshig'a ja'rdem beriwshi quralo'zi ko'rsetpe qurallar ha'm saz a'sbaplar. Jan'a tema tu'sinikler, nota sawati kompozitorlar portreti ko'rsetpe qurallarda bar boliwi kerek. Oqiwshilardin' bilim jag'inan kelip shig'ip balalardi eki yamasa ush gruppag'a bolip biletug'in ha'm bilmeytug'in balalardi aralastirip qoyiladi. Olar ortag'a taslang'an soraw yamasa maseleni biletug'in balalardan sabaqti o'zlestiriwdi u'yrenedi. Keyingi sabaqta ol gruppa balalardi ja'n'e aralastirip gruppa ta'rkibin almastirip turiliwi maqsetke muapiq.

Pedagogikaliq texnologiya dizimi, izbe izlik, o'zara baylanislilik bir pu'tkillikti saqlawdi na'zerde tu'tadi.

Pedagogikaliq texnologiyada jeke baylanislar ja'rdeminde bilimlar qa'liplesiwine ulken itibar beriledi.

Bilim – adamlardin' tabuat ha'm jamiyet ha'diseleri tuu'rali payda etken tuu'ri mag'lumatlari (xabarlari, axborotlari). Bilim sotsial miynet ha'm de pikirlew na'tiyjesi bolip, dunyani o'bektiv nizamli alaqasin til ja'rdeminde tusindiredi. Bilim – biliw menen baylanisli, onin' na'tiyjesi ha'm ishki bo'legi insan sotsial turmis protsessinda bilmeslikten biliwge, to'liq ha'm aniq bolmag'an bilimlerden teren' ha'm bir qatar bilimlar payda etiw arqali baradi. Ha'r bir jan'a awlat o'zinen alding'i awlat to'plag'an bilimdi o'zlestiredi, jan'a waqiyalardi teren' uyrenip, o'ni bayitadi. Bilim kundelik ta'jiriybe, ilimiy baqlaw, teoriyalar arqali toplanadi.

Ta'lim protsessi – bilim iyellewdin' kerekli jetkeziwshisi ha'm qurali. Pedagogikaliq texnologiyareproduktiv darejede bilim ha'm o'zlestiriw din' to'mendegi qag'iydalarin usinadi:

1.Ten' ekvivalent a'meliyat qag'iydasi: Ta'limdin' qulayliqlari ha'm o'qiw protsessinda o'qiwshi o'rinlaytug'in a'meller test yaki imtihan waqitinda isleytug'in a'mellerine ten' keliwi.

2.Uqsas analogikaliq a'meliyat qag'iydasi o'qiwshilardin' song'I hareketleri minezine uqsas minezlik a'mellerdi uyreniw mumkinshiliklerine iye boliwi.

3.Na'tijelardi biliw qag'iydasi o'qiwshi o'zi islegen ha'r bir a'meldin' na'tijesinen tez xabar tabiwi, kundelik bahalaw usi prinsipge tiykarlanadi.

4. Pedagog maqullaw prinsipi o'qiwshinin' tuu'ri xarakterleri maqullanip, ruxlandirilip bariladi, xate islegeni ushin urisilmaydi, balki ha'reketin o'zgartirivshi tuu'ri jo'l jo'rsetiledi. Maselen, basqasha dem alip qayta aytip ko'r, qosiq elementlerine itibar berip, aytip atirg'an qosiqti esitip aytip ko'rset, qalay esitiler eken?.... . Bul qag'iydalar reproduktiv ta'limge tiyisli.

Ta'limde pedagogikaliq texnologiya usilinda sho'lkemlestirgende da'sturlestirilgen ta'limge tiyisli tomendegi prinsiplerden paydalaniv kerek:

- Izbe-iz o'zgartiriv. Bul prinsiplerde ha'r bir shig'arma taktma-takt yaki bo'limine qaray, dawislardi ayirip uyreniledi.

Jawapti tez maqullaw, o'qiwshi waziypa ni tuu'ri orinlag'ani yaki jawap bergennen tezde xabar tabiwi. O'z juu'abin yaki aytqan shig'armasin etalon menen salistirip ko'riwi kerek:

- O'qiw tezligin individuallastiriv
- Izbe-iz quramalastirip bariw
- Bilimlardi jay-jayina o'rnalastiriv, o'qiwdi ha'r bir ayaq alisin ha'r qiyli mazmunda bir neshe ret ta'kirarlaw
- Jaqsi tin'lang'an misallar menen ko'rsetip beriwi.

Jo'qarida keltirip o'tilgen qag'iyda ha'm printsplar ta'lim maqsetine erisiwdin' usillari esaplanadi.

Sabaq o'tiwge o'qitiwshi real maqset qo'ysa, oqitiwdin aniq mumkinshiliginde maqsetke erisiwdin' qulay metod ha'm qurallar in tanlawg'a mumkinshilik jaratiladi.

Xabardarliq diagnostikasinin' bo'ljaw menen birlestirivshi uzliksiz protses. Bul protses monitoring dep ataladi, ol anglishansha soz bo'legi bo'lip, "uzliksiz baqlaw" degen ma'nisti an'latadi.

Pedagogika monitoringi degende o'qiw protsesinin' uzliksiz, uzaq waqit tinimsiz baqlawi ha'm oni basqariw tusiniledi. Pedagogika monitoring o'qitiwshi ha' o'qiwshi tuu'ri ha'reket etiw ushin kerekli xabarlar menen ta'minleydi. Bunda izertlew obekti – o'qiw ta'rbiya protsesinin' na'tiyjeleri ham qoyilg'an maqsetke erisiwde isletiletug'in qural.

Bahalaw-kundelik, araliq ha'm juwmaqlawshi bahalawlardi o'z ishine aladi. Kundelik baqlaw talaba yaki o'qiwshinin' o'zlestirip baratirg'aninan barhama xabar tabip turadi, a'dette kundelik baqlawda balanin' bilimine baha qo'yilmaydi, intiliwi bahalanip bariladi, sonin'day o'l bilimlardi qa'liplestirivde qatnasadi. Pedagogikaliq texnologiyada xabar tabip turiw ta'limde jo'l qo'yilg'an xatenni duzetiw ushin emes, talim maqsetlerin aniqlawg'ada xizmet etedi. Juwmaqlawshi baqlawda rejelestirilgen ta'lim maqsetine erisilgeni bahalanadi.

Baqlaw awizeki, jazba yaki test formasında boliwi mumkin.

Awizeki ha'm jazba baqlaw. Awizeki baqlawdin' jaqsi ta'replerine: o'qitiwshinin' o'qiwshi menen qatnasi, awizeki so'ylesiwdi, qatnasti uyreniw, bilimdi teren' an'lawi (tekseriw) ushin qo'simsha sawallar beriw mumkinshilikleri kiredi.

Sonin'day o'qiwshinin' bilimin awizeki baqlawda pedagogtin' o'zgesheligi sipatlari ko'rinedi. Awizeki bahalawda ha'r bir o'qiwshig'a say ob'ektivlik ha'm sub'ektivlik muna'sebetini ko'rinedi.

Awizeki ha'm jazba imtahanlarda o'qiwshig'a qo'yilatug'in bahalarda sub'ektivlik ushraydi. Oqitiwshi bahani ko'binese basqa o'qiwshilarg' qaray qo'yadi, qo'yilip atirg'an baha ken'eytiriliwi yaki kemeytiriliwi mumkin.

Jazba imtihannin' jaqsi ta'repi o'qiw materialinin' bala o'zlestirip alg'anina xoshametli gua boladi, o'qiwshi-talaba o'z pikirlerin qag'azg'a tusiruw ushin a'hmiyetli.

6-tema. **Oqitiwdi individuallastiruw texnologiyasi**

Reje:

1. Individual oqitiwdin' o'zine say o'zgesheligi.
2. Individual oqitiwdin' metodlari.
3. Oqitiwdi boleklestiruw dizimin da'rejeleri.

Tayanish tu'sinikler: innovatsion, modifikatsiya, individual, diktsiya, pikirlew, kritika, mativattsiya.

Individual oqitiw, oqiw protsessini payda etiw formasi, modeli sipitinda belgilenedi.

4. pedagog tek bir oqiwshi menen o'zara qatnasda boladi.

5. Bir oqiwshi tek oqitiw qurallari menen o'zara qatnasda boliw

Jeke qatnasiw degende:

- ol pedagogikanin' bag'itlari bolip, onda pedagog oqiw ta'rbiya isleri protsessinda oqiwshilardin' jeke sezimlerin esapqa alip ayrim oqiwshilar menenjeke individual model boyinsha o'zara mu'na'sebette bolwi ha'mde individual o'zgesheliklerge tiykarlanadi.

- Oqiw protsessinda talaba, oqiwshilardin' jeke sezimlerin esapqa aliw.

- Olardin' bilimin rawajlaniwina emes balkiha'r bir talabag'a ayriqsha rawajlaniw ushin psixologiyaliq, pedagogikaliq sholkemler , mumkinshilikler jaratiw tu'siniledi.

Oqitiwdi individuallastiriw:

- Oqiw protsessinda sholkemlestiriw bolip, onda oqitiw usillariwaqit da'wamlilig'in tan'law talabanin' individual o'zgeshelikleri menen baylanisli.

- Individual jantasiwdi ta'minlewshi turli oqiw metodikaliq, psixologiyaliq ha'm pedagogikaliq sholkemli qurilma.

Didaktikaliq qa'g'iydalar boyinsha oqitiwdi individuallastiriw yag'niy individual jandasiw ha'm individual forma en' joqari masele esaplanadi.

Oqitiwdi individuallastiriw texnologiyasi to'mendegi avtorlar ta'repinen tiykarlanadi. Olar, Inge Uitning, A.S.Grantsikaya (qa'liplestiriw), V.D.SHadrikov (reje tiykarinda).

Inge Uitning - oqitiwshilardin' u'ydegi ha'm mekteptegi mustaqil jumislari dep qag'iydalastirilg'an.

A.S.Grantsikaya – qa'liplestirilg'an oqitiw dizimin sabaq klass diziminde sholkemlestiriw ha'm onda oqitiwshi 60-80% waqitin oqiwshilar menen individual islew kerekligin jazip o'tti.

V.D.SHadrikov - ha'r bir balanin' o'zgesheligi, qa'bilietine qarap a'pwayi ha'm quramali waziypalar tiykarinda ta'lim beriw.

Individuallastiriw texnologiyasinin' o'zine say o'zgesheligi;

- O'zlestire almay qalg'an waziypalardi qaytalaw,

- Piktirlew protsessinde tajiriybe ko'nlikpelerin iyellew tiykarinda individual kemshiliklerdi tuwrilaw usillari.
- Semya ta'rbiyasindag'i mativattsiyanin'bolinip ketpewi ha'mde ruwxiy xa'lsizlik kemshiliklerin belgilep, jen'iw,
- Intali ha'm qa'bilietli oqiwshilarg'a qarag'anda oqiw protsessin optimallastiriliw,
- Oqitiw protsessin tan'law erkinligin beriw,
- Oqiwshilardi kompyuterden paydalaniwdi qa'liplestiriw.

Bunday protsess AQSHda individual jumislar mektep kabinet ha'm laboratoriyasinda o'tkeriledi. Lektsiya 40%, laboratoriya-40% qalg'an kishi gruppada 20% ajratiladi. A'dette, klass tu'sinigi joq, kishi gruppalar da hamme waqit emes.

Bunday ilajlar muzika ta'liminde lektsiyada o'tilgen teoriyalik bilimlerde a'meliy sabaqlarda ha'mde mustaqil ta'limde individual oqitiw menen ta'minlenedi.

G.K.Selevko izertlewarinde oqitiwdi bo'leklestiriw oqiw protsessin sho'lkemoestiriw formasi sipatinda aniqlanadi, o'zinde bilim da'rejesi bir bolg'an oqiwshilar gruppasi menen oqitiwshi isleydi. o'qitiwdi bo'leklestiriw oqiw protsessindag'i ta'lim aliwshilardin' tu'rli gruppalardi qa'liplestiriwin ta'minlewshi uliwma didaktikanin' bir bolegi sipatinda da belgilenedi.

Oqitiw diziminin' quramali texnologiyasi (N.P.Guzik) oqiwshi sanasinda ha'm sabaqlarda tema boyinsha sabaqlardi rawajlandiriwga qaray klass ishindegi oqiwshinin' bo'leklestiriwi dep qaraladi.

Sabaqlardin' ha'r bir temasi boyinsha izbe-iz jaylasqan bes tu'rden tu'radi:

1. Temani uliwma analiz etiwshi sabaqlar (olar lektsiyalar dep ataladi)
2. Ta'lim aliwshilardin' mustaqil isleri protsessinda oqiw materiallarinin' teren'lestirip islep shig'iwdi na'zerde tutqan, du'zilgen seminar, a'meliy sabaqlari.(bunday sabaqlar 3-5shekem bolwi mumkin).
3. Bilimlerde uliwmalastiriw ha'm ta'rtipke tu'siriw (gruppalar) sabaqlari (temalar boyinsha sinaqlar).
4. Predmetler ara materiallardi uliwmalastiriw (temalar boyinsha waziypalardi qorg'aw).
5. Sabaq praktikumlar.

Keyingi basqishda oqitiwshi oqiwshilardin' sana sezimlerine qaray boleklestiriw islerinpayda etedi.

Bu s jan'a materiallard beriw, oni bekkemlew ha'm ta'kirirlaw, bilim, ta'jiriybe ha'm ko'nlikpelerin baqlaw arqali a'melge asiriladi.

Bu texnologiyada ush boleklestiriwdin' tu'rli da'rejedegi quramaliliqdari, «A», «V», «S» da'stu'rleri ajiralip tu'radi.

«A» da'stu'ri oqiwshilardin' bilimlerin toliq an'lawin qollaydi.

«V» da'stu'ri temani qollaw menen baylanisli ma'selelerdi sheshiw zarur bolg'an oqiw ha'm aqliy protsesstin' uliwma ha'm o'zine say usillari menen birge iyellewdi ta'minleydi. Bu da'stu'rde bazaliq mag'lumutlardi ken'eytedi, tiykarg'i bilimlerde isbatlaydi, aydinlastiradi ha'm tu'siniklerde qollawin ko'rsetedi.

«S» bu'l da'stu'rd tayanish standart sipatinda aytiladi. Ta'lim aliwshilar menen pa'n boyinsha oqiw materiallarin qayta tiklep o'zlestiredi.

Oqiwshilar qiyin, quramali waziypalarg'a o'tpesten u'si da'stu'r bilimlerin orinlawi kerek.

Bo'leklestirilgen waziypalardi baqlawda individualliqqa o'tiledi ha'm ol teren'lestiriledi.

Pedagogikaliq texnologiya ilimiy pedagogikaliq kontseptsiyag'a tiykarlanadi. Maqsetke erisiwdin' didaktikaliq, sotsialliq, pedagogikaliq, filosofiyaliq teoriyalarg'a suenedi.

Pedagogikaliq texnologiya dizimi, izbe izlik, o'zara baylanislilik bir pu'tkillikti saqlawdi na'zerde tu'tadi.

7-tema. Da'stu'rlestirilgen oqitiw texnologiyasi

Reje:

1. Da'stu'rlestirilgen oqitiwdin' tariyxiy tiykirlari.
2. Da'stu'rlestirilgen oqitiw tu'rleri.
3. Ta'lim texnologiyalarinin' ilimiy tiykarlarin

Tayanish tu'sinikler: innovatsion, modifikatsiya, individual, diktsiya, blok, korrektsiya, modul, ehm, kommunikativ, intellektual.

Da'stu'rlestirilgen oqitiw xx a'sirdin' 50 jillarında payda boldi. Ol Amerikalıq psixolog V.Skinner ataması menen baylanisli. Ol materiallardın' o'zlestiriliwshi basqariwdin' na'tiyjeliligin asiriwda, axborotlardı boleklep izbe-iz uzatiwdin' belgili(doimiy) programması tiykarında quriw ha'm oni baqlawdı u'sinadı.

N.Klauderdin' islegen isinde bolsa ta'lim aliwshilarg'amustaqlı isler ushin turli qiyli materiallar usiniladı.

G.K.Selevko da'stu'rlestirilgen oqitiwda oqitiw asbaplari (EHM, programmalastirilg'an sabaqlıq, kinotrinajer h.t.b.)ja'rdeminde programmalastirilg'an oqiw materiallarinin' o'zlestiriliwin basqariwdi tu'sinedi. Da'stu'rlestirilgen oqitiw materiallari belgili bir beriletug'ing'a qarag'anda azraq oqiw axborotlari seriyasinan tu'radi.

Da'stu'rlestirilgen oqitiwdin'eki tu'ri: Blokli oqitiw. Bul qa'liplesiwshi (moslashuvchan) programma tiykarında oqiwshilardin' ha'r qiyli intellektual sholkemler ha'mde iyellegen bilimlerden oqiw waziypalarin orinlawda paydalaniw mumkinshiliklerintaminleydi.

6. Bloklardin' ayirmashilig'i,
7. Axborot blogi,
8. Test axborot (o'zlestiriwshi tekseriw),
9. Korrektsiyaliq axborot (natuwri jawap berilgende qosimsha oqitiw).
10. Mashqalali blok: aling'an bilimler tiykarında waziypalardi sheshiw,
11. Tekseriw ha'm korrektsiyali blok.

Moduli oqitiw. Ol modullar boyınsha du'zilgen oqiw programması tiykarında oqitiwdi sholkemlestiriw. Modul kurs mazmuninush blokda iyelleydi: toliq qisqartirilg'an ha'm teren'lestirilgen. Programma materiallari bir waqittin' o'zinde ha'mme ko'rilgenkodlarg'a: suwret, test, sanlar ha'm soz menen beriliwi mumkin.

Bilimlerde toliq o'zlestiruv texnologiyasi. Oqiw materiallari bir neshe boleklerge bolinedi. o'zlestiriliwi mumkin bolg'an oqiw materiallari, onnan son' bilimlar boyinsha tekseriw-araliq tekseriw korreksiyalaw ha'm qayta o'zgartirilgen formada islep shig'iw, oqitiw.

Ha'zirgi da'wir oqiw protsessina pedagogikalik texnologiyalardi usiniw menen xarakterli.

Ped. texnologiyalardan paydalaniw ta'lim texnologiyalarinin' ilimiy tiykarlarin islep shig'iw, pedagogikalik innovatsiyalar, avtorliq mektepleriham jan'atexnologiyalardi tajiriye menen baylanisli. Bu'l ta'jiriye belgili dizimdi islep shig'iw ha'm uliwmalastiriwdi talap etedi.

Pedagogikalik texnologiyanin' interaktiv sipitlari, ishki bo'lekleri, du'ziliwi, funksional belgisi, kommunikativ o'zgeshelikleri, tariyiylihi ha'm uzliksizligin izertlemekte.

«Texnologiya», «pedagogikalik texnologiya» tu'siniklari ha'zirgeshe izertlewler boluini ko'rsatedi.

Pedagogikalik texnologiyalar qag'iydalardi tiykarlaw, texnologiya tu'rleri, mazmuninin' aship beriliwi, bul texnologiyalardi oqiw protsessinda izertlew jollarin belgilew ta'limdin' ba'rshe basqishlarinda onin' na'tiyjeliligini asiriwg'a mumkinshilik jaratadi.

Pedagogikalik texnologiya ilimiy pedagogikalik kontseptsiyag'a tiykarlanadi. Maqsetke erisidindin' didaktikalik, sotsialliq, pedagogikalik, filosofiyaliq teoriyalarg'a suenedi.

8-tema. Oqiw protsessi.

Reje:

1. Oqiw protsessin tiykarlag'i maqset ha'm waziypalari.
2. Oqiw protsessinda jol'ga qoyiwdag'i usullar.

Tayanish tu'sinikler: Motivfikatsiya, bixeviorizm.

Oqiw protsessin tiykarlag'i maqseti – oqitiwshinin' o'z pedagogikalik sheberligin qayta korip shig'iw'ga ja'rdemesiw, ja'nede joqari sipatli metodikalik bag'itlarga intiliwin payda etiw, keleshekdegi oylar, izleniwler ta'jiriye belgerge itermelew.

Oqitiwshinin', oqiwshinin' erkin ha'm toliq bilim aliwi ushin mumkinshilik jaratiwi, pa'n tiykarlarin iyellewge qiziqtiriw, miyir oyatiw menen shug'illanadi. Oqitiwshi qa'biliyetin talantlarina qaray ta'lim tarawin tan'laydi.

Oqiw texnikasi (davis shig'arip, sibirlap, juzekilikke, juzeki oqiwg'a) itirmeleydi. Qo'siq aytiw texnikasi bolsa sing'irlap aytiw, gramotniy aytiw, juzeki(xoltura) aytiwg'a bolinedi. Aytilg'an qo'siqqa qaray qo'siq aytiwdin' jo'llari, jan'a texnikasi payda bo'ladi. Oqiw protsessinda so'l da'wir , so'l run waqiyalari, turmis protsessin alip kirip, oqiwshi yaki talabanin' ko'nlikpesin asiradi.

Oqiw protsessi zamanagoy psixo-pedagogikaliq pa'nler erisken jutiqlarg'a qaray qalegen oqiw protsessi ush bir-biri menen baylanisli bolimnen turadi. 1. Motivler M; 2. Oqiwshinin' oqiw, o'zlestiriw, biliw protsessi (O'P); 3. O'qiwshini biliw protsessin basqariw (B).

Basqariw waziypasin texnik apparatlar yaki o'qitiwshi alip baradi. Demek, o'qiw protsessi (didaktikaliq protsess) usi formula turinde tusindiriledi:

$$M+OP+B=DP$$

Oqiw protsessi bo'limlerinen ha'r birinde (M, OP, B) qanday pedagogikaliq maqset na'zerde tutilg'anlig'ina qaray ta'lim-tarbiya protsessinin' turli metodikam(texnologiya)lari payda boladi.

Ta'lim-ta'rbiya waziypasin orinlawi qulay boliwi ushin bar texnologiya, metodikalardan qay birin tan'law belgili bo'limler (mizan) tiykarinda a'melge asiriladi ha'm oqiw protsesslari o'z-ara bir-birine say boliwi kerek.

Pedagogikaliq texnologiyani' bul bo'leklerin isletkende tabiyatqa say printsipin ha'm oqiw protsessin tezletiwshi printsiplarina a'mel etedi. Tabiyatqa masliq printsipi- ta'lim-tarbiya protsessin oqiwshinin' ko'birek say keliwin nazerde tutadi.

Balanin' oqiwg'a bolg'an istek ha'm qizig'iw ta'lim ha'm tarbiyanin' tabiyatqa uyginlig'in ko'rsetkishi esaplanadi.

Oqiw protsessin tezletiwshi printsipi didaktikaliq waziypani tezrek ha'm jo'qarilaw da'rejede a'melge asiriwdi, az waqit ha'm az kush isletip ko'birek na'tiyje aliwdi na'zerde tutadi.

Oqiwshinin' bilim o'zlestiriw tezligi (S) tezletiw printsipinin' ko'rsetkishi esaplanadi. O'qiw motivleri. "Motiv" tusinigi intiliw, qizig'iw oyatiw, inta ha'm ta'limge iqlas siyaqli ma'nislerdi an'latadi. Oqiwshi ushin o'qiw protsess shaxsiy qiymetke iye bolsa g'ana, qizig'ip sol shaxsdin' o'z kerek zatina aylaniwi mumkin.

Motiv payda etiw bul quramali ruwxiy protsess. Motivlarda quramalastiriw ma'selesije-shaxsiy xarakterge iye bolip ta'limdin' maqseti, mumkinshiligi menen oqiwdi sholkemlestiriw formalari, usillari birligin ko'rsetedi, aytadi. Balada bul belgini payda etiw ushin mug'allim doretiwshi boliwi kerek. Balada o'qiwg'a bolg'an motivdi barlig'in

ko'rsetiwshi belgilerden biri-oqiw waziypasin o'rinlawda tez, shaqqan kirisip ketiwi, qizig'iw barlig'inda.

Motiv payda etiw buliwi ushin turli usillar bar: Balada keleshekte kasip-oner iellewi, ja'miette abro'yli boliwi ushin bul predmetti jaqsi iyellewi za'rurligin an'law-motiv payda etiw din' kerekli usil-metodlarinan esaplanadi.

Ta'lim aliwdin maqseti aniq emes, o'qiwshi bilim aliwg'a qiziqmay qoyadi, o'qitiwshi ha'm ata-analar balalardin' oqig'isi kelmeqdi dep arz etediler. Bul sebep, o'qiw protsesinin' motiv payda etiw basqishi basliginan korsetip turipti. Bunda bala o'qitiwshinin'talaplarin tusinbey, isenimsiz o'qiw waziypalarin juzeki orinlaydi. O'qitiwshi bulardin' aldin ala qizig'iwlarin bilip motiv payda etiw ushin mumkinshilikler jaratiwi kerek.

1. O'qiwshi, talabanin' o'qiw-biliw jumisi; Mug'allim bilim aliwdin' qulay texnologiyasin tan'lap oqiwshilarg'a o'ni o'rinlaw jo'llarin ko'rsetiwi kerek.

Eger ta'lim maqseti 1 da'rejeden jo'qari bolmasa o'qiw reproduktiv tipde sho'lkemlestiriledi. Reproductiv ta'limde o'qiwshinin' jumisi o'qitiwshinin' so'zlerin diqqat menen tin'law yaki sabaqliq menen islewden yaki uyrenip atirg'an ob'ekt ha'diselerdi baqlawdan, ta'jiriye retinde a'meliy is ha'reketti o'rinlawdan turadi. Is ha'reketti jo'qari koeffitsentte o'rinlawi **K1**, So'nda ozlestiriw $K1 = 0,7$ bolsa, tapsiriq testlerinin' juwmaqlari 70% o'rinlasa, ta'lim o'rinlag'an boladi.

2. Ta'lim maqseti a II bolsa, talaba-o'qiwshinin' o'qiw – biliw protsesi jo'qari formada boliwi, yag'niy jumistin' tiykarg'I algoritmlarin sapali ha'm bekkem esde qaldiriwdi ta'minlewi kerek. Bul da'rejede o'qiwshi-talaba o'qiw materialin qayta tusinip aliwi, kritikaliq pikirley aliwi, waziypani o'rinlay variantlarinan ratsional usilda tan'lay biliwi kerek. Bul tipdegi o'qiwshig'a ko'birek referat, lektsiya o'qiw, didaktikaliq o'yinlarda qatnasiwshilardi usiniladi, 2 da'reje test o'rinlaw koeffitsenti $K_{II} = 0,7$ bolsa, 2 da'rejedegi ta'lim o'zlestiriwi tamamlang'an esaplanadi.

1. O'zlestiriwdin' 3 da'rejesi o'qiwshidan biliw protsesin izleniw (eoristik) xa'reketler etiw talap etetug'in jumis o'rinlari, ishki rejelestiriwdi, aktual o'rinlar siyaqli didaktikaliq waziypalardi o'rinlawi tuwri.
2. 4 da'rejede bolsa individual ha'm jamaat bo'lip izertlew islerin o'rinlaw siyaqli formada sho'lkemlestiriledi.
3. Oqiw – biliw protsesin basqariw, o'zlestiriw protsesin basqariwdin' en' a'puayi usili-o'zlestorow sipatin testler ja'rdeminde tez-tez baqlap turiwi ha'm tvorchestvoliq izleniw mumkinshiligini saqlaw kerek.

* O'qiw protsesinin' umumiy formulasi o'zlestirwdin turli teoriyalari ha'm gippotezalarina qaray o'qilatug'in ha'm izbe-iz shinig'iwlar diziminen turatug'in, yag'niy bo'lek-bo'lek o'qiw-biliw xa'reketlerinin' izbe-izligi usi teoriyada o'rinlaniw algoritmin payda etedi.

Ta'lim teoriyasinin' bir-birinen ayirmashilig'in ko'z aldina keltiriw ushin ken' tarqalg'an amerika teoriyalarinan biri bixiviorizm ta'limati.

S(stimul)-----R(reaktsiya)-----P(maqullaw)